

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
PIEŠIMO KATEDRA

GRAFIKOS MAGISTRANTŪROS STUDIJOS II K.

INETA ŠIDLAUSKIENĖ

MAGISTRO DARBAS

ŠILKOGRAFIJOS DARBŲ CIKLAS „LAIKO ŽENKLAI“

Darbo vadovas: prof. V.Janulis

Šiauliai, 2008

TURINYS

Turinys	2psl.
Įvadas	3psl.
Problematika ir aktualūmas	4 psl.
Darbo objektas	10psl.
Darbo tikslas	11psl.
Uždaviniai	11 psl.
Hipotezė	11psl.
Magistro darbo bazė	12psl.
a)metodologija	12psl.
b)metodika	16psl.
Darbui naudojami šrankiai	22 psl.
Kūrinių analizė	23 psl.
Išvados	26 psl.
Santrauka	27 psl.
Summary	29 psl.
Literatūra	30 psl.
Priedai ir iliustracijos	31 psl.

ĮVADAS

Vytautas Mačernis

ŽMOGUS

Žmogau, aš žemėj atradau įmintas tavo pėdas.
Sakyk, kas tu esi, jei nori čia palikt ženklus?
Galbūt vaiduoklis tik, kurs juntamo pasaulio rūbais rėdos,
Kad, iš anapus į anapus eidamas,
Kitiems vaiduokliams būtų realus.

Šarnelė, 1943.III.15

Magistro laipsnio gynimosi darbų ciklą sudaro vienuolikos darbų atliktų šilkografijos technika kolekcija. Tema apjungianti darbus - tai tema apie žmogų, jo gyvenimo prasmę, jo laiką ir erdvę.

Savo darbų ciklą pavadinau „Laiko ženklai“.Laiko ženklai, tai tarsi kiekvieno žmogaus palikti pėdsakai laike ir erdvėje,tai lyg jo būties įprasminimas pavidalas -laiko ženklas, tai lyg įrėžta žymė erdvėlaikyje, kuri prasidėjo žmogui užgimus ir baigėsi jam mirus.Visi vaizdiniai, aplinkybės, duotybės , akimirkos, epizodai išgyventi žmogaus ir sudaro - JO KODĄ, JO LAIKO ŽENKLĄ paliktą erdvėje ir laike.

PROBLEMATIKA IR AKTUALUMAS

Taigi savo darbuose ir norėjosi atskleisti savo poziciją apie žmogaus, kaip individo egzistencinį indėlį *Pasaulinio laiko* ir *erdvės* formavimuisi. Aš manau, kad žmogus, kuris prasmingai nugyvena savo gyvenimą, palieka erdvėlaikyje savo dalelę, kuri kaip dëlionės sudedamoji dalis, formuoja jį. Nors ir atrodo paradoksalu taip galvoti apie žmogų, kaip apie kažką reikškingo, turint galvoje visatos mastelius. Juk ir „Šventasis raštas“ teigia: „žmogau, dulke gimęs, dulke ir virsi“. Tačiau aš norėčiau galvoti, kad mes, būdami tobuliausi savo Kūrėjo kūriniai, atliekame savotišką „atomo“, formuojančio Visatos erdvėlaikio branduolį, funkciją. Kad savotiškai ir mes esame, kažkoks sraigtelis (nors ir labai mažas), gigantiškame sudėtingame mechanizme, be kurio tas mechanizmas paprasčiausiai negalėtų veikti, arba būtų tiesiog netobulas.

Taigi savo kūrinis aš pateikiu kaip ženklus kuriuose „užrakinta“ informacija apie žmogaus būtį, tokiu būdu duodama peno žiūrovo apmąstymams: „O koks būtų mano laiko ir erdvės ženklas?“, „koks būtų mano būties vizualumas?“

Kas yra laikas? Juk laikas bėga ir niekada nesustoja. Mes gyvename laike, kuris liudija mūsų būtį. Tik jis yra mūsų gyvenimo liudytojas. Laiko suvokimas – subjektyvus dalykas. Žmogus –tai laikina būtybė, juk jis laike gimsta, laike ir miršta. Laiko suvokimas savitas kiekvienam laikmečiui.

Mūsų laikmetis sudėtingas žmogui. Dabartinė visuomenė tampa vis pavaldesnė daiktiškajam (materialiam) pasauliui. Gyvendamas daiktų perpildytoje visuomenėje mes nesame laimingi. Pamažu mūsų protus užvaldo kibernetinis pasaulis. Tampame svetimi vieni kitiems, mažiau bendraujame. Jei ir bendraujame, tai kažkaip paviršutiniškai, tarsi empatija būtų apėmusi mūsų žmoniją... Pradedame nusiramino ieškoti

praeityje, mituose, legendose, ar svetimuose tikėjimuose. Tačiau ir ten atsakymų ne visada randame...

Štai ką rašo Leonidas Donskis internetinėje svetainėje www.balsas.lt 2009 m. Sausio 2 d.

„ Mes gyvename skubėjimo, laiko neturėjimo ir visuotinės infliacijos laikmečiu. Kas geriausiai apibūdintų mūsų laikmetį? Turbūt skubėjimas ir laiko neturėjimas gyventi bei džiaugtis kasdienybe. Daugelio darbų dirbimas vienu metu. Nuolatinis užimtumas ir laiko neturėjimas sau, mylimoms knygoms ir draugams.

Mūsų akyse baigia išnykti savaitgalis – ir kaip sąvoka, ir kaip reiškinys. Savaitės pabaiga tampa geriausiu laiku vienus darbus pakeisti kitais arba vienas įtampas kitomis. Savaitgaliai tampa puikia galimybe rengti seminarus, konferencijas, smegenų šturmus ir mokymus.

Mes viską darome greitai. Greiti dalykai dažnai esti menkaverčiai – pavyzdžiui, greitas maistas. Kartu tai ir greitas bei lengvas vartojimas – įskaitant ir meno kūrinių vartojimą. Greitas skaitymas. Greitas rašymas. Greitas kalbėjimas – juk lėtas kalbėjimas pamąstant gali nusibosti laiko neturinčiai TV žiūrovų auditorijai arba publikai. Greitas bendravimas, neišskiriant ir artimųjų bei draugų.

Sykiu tai infliacijos metas. Mūsų akyse sparčiai ir nuolat nuvertėja viskas. Nuvertėja pinigai, sąvokos, žodžiai, priesaikos ir rekomendaciniai laiškai - kažkada jie buvo rašomi itin retai, puikiai suvokiant savojo žodžio ir reputacijos vertę, o šiandien jais švaistomasi į kairę ir į dešinę.

Nuvertėja moksliniai straipsniai ir knygos, į kurių kokybę bei turinį vis mažiau besigilinama. Visa tai paprasčiausiai suskaičiuojama, o ne skaitoma. Akyse nuvertėja architektūra ir meno kūriniai, kurių vertę vis dažniau nustato pati vulgariausia pinigų kalba ir finansinė galia.

Mūsų universitetuose mokslinė kūryba atviru tekstu vadinama produkcija ir skaičiuojama visiškai taip pat, kaip sovietmečiu buvo skaičiuojami grūdų centneriai iš hektaro arba pieno išmilžis pavyzdiniuose kolūkiuose.

Iš dalies tai globalinė tendencija. Kažkada Europoje vieno ar poros gerų straipsnių rimtame mokslo žurnale pakako, kad žmogus gautų akademinę poziciją universitete. Šiandien viskas skaičiuojama publikacijų šūsnimis ir lankų arba ženklų skaičiais, bet ne turiniu, idėjomis ar jų tarptautine sklaida.

XX a. pirmojoje pusėje tokie mąstytojai kaip Otto Weiningeris ar Ludwigas Wittgensteinas galėjo viena knyga pakeisti visą Europos intelektualinį gyvenimą. Šiandien jiems niekas nesuteiktų akademinės pozicijos nei Vakaruose, nei juolab Lietuvoje – mat neproduktyvūs žmonės. Per lėtai ir per mažai rašė.

Ypač šie globalizacijos bruožai jaučiami Lietuvoje ir į mus panašiose šalyse. Vienas mano buvęs studentas Helsinkio universitete, filosofijos doktorantas iš Rygos, kartą pašmaikštavo, kad Suomijos gyvenimo tempas ir ritmas yra amžina sekmadienio popietė, o Baltijos šalių – nuolatinis pirmadienio rytas.

Mes džiaugiamės tuo, kad pasiekiamo finišo tiesiąją ir kad sėkmingai įveikiame distanciją. Tik nesusimąstome, kad mūsų gyvenimas tą akimirką suvedamas į distancijos įveikimą, nuoširdžiai įtikėjus, kad visa gyvenimo prasmė ir vertė slypi startiniame jaudulyje ir finišavime.

O gal viskas yra priešingai? Gal vertingiausia yra būtent tai, ko mes nepamatome ir nebefiksuojame bėgdami – akimirkos ir epizodai, žvilgsniai ir veidai, kurių mes nebematome? Ir kodėl mes nesusimąstome apie tai, ar apskritai verta bėgti?“

Taiklūs L.Donskio pastebėjimai mums visiems aktualia tema tik dar kartą patvirtina faktą, kad šiuo metu žmonėms ypač aktuali egzistencinė problema. Gyvename postmodernizmo laikotarpyje, kai daugelis vertybių susijaukė, o žmogus aistringai ieško dvasinės pusiausvyros. Kultūra įgyja industrinių bruožų, estetinė mintis darosi fragmentiška, trūkinėjanti, ji stokoja filosofinės gelmės ir konkretumo. Mes visi atsidūrėme amžiaus vertybių sankirtoje, kai žmogus nebežino kas yra tos tikrosios vertybės. Nūdienos „vertybės“, kuriamos dirbtinai ir

egzistuoja tik brukamos mūsų popkultūros masinėmis komunikavimo priemonėmis.

Mano pasirinkta komunikavimo priemonė su žiūrovu- menas. Per savo kūrinis norėjosi perteikti savo spėjimus, intucijas, išvalgas, vizijas, visa tai kas man pačiai neduoda ramybės svarstant apie žmogaus būtį laike ir erdvėje. “Kas lieka žmogui nugyvenus gyvenimą? Ar egzistuoja išliekamieji laiko ženklai laike ir erdvėje? Ar tik prasmingai nugyventas gyvenimas turi išliekamąją vertę? O koks gyvenimas yra prasmingas(juk kiekvieno žmogaus, kaip individo prasmės suvokimas yra skirtingas)?“ Štai pateiksiu keletą pavyzdžių įrodančių skirtingą žmonių suvokimą apie gyvenimo prasmę, kuriuos radau „Google“ ar išgirdau iš kitų žmonių:

- Jei pasauly yra bent vienas žmogus, kuris galvoja apie tave, tave myli ar tave gerbia, tu jau esi laimingas ir vien dėl to verta gyventi
- Gyvenimo prasme - dvasiškai turtėti... Kiekviena karta gimdamas is naujo tu jau nesiesi ta dvasine patirti, kuria sukaupai praeitame gyvenime...Kuo tu dvasiškai turtingesnis, tuo tobulesnis ir laimingesnis esi žmogus.
- O gyventi - tai džiaugtis, pykti, verksti, atleisti, liūdėti, kasdien sužinoti ką nors nauja, mylėti, būti mylimai. Tiesiog džiaugies gyvenimu, gyveni ir viskas atrodo prasminga.
- Mano gyvenimo prasmė? Dabar aš tiesiog džiaugiuos gyvenimu Džiaugiuos kai šviečia saulė, džiaugiuos kad turiu šeimą, draugus, darbą. Džiaugiuos, kad apskritai gyvenu. Gyvenimas yra per trumpas, kad suprasti kokia gi jo prasmė. Reikia džiaugtis šia diena
- Viena iš jų butu pažinimas (žinios), juk tai vienas is keliu, vedančiu i tobulėjimą.
- gyvenimo prasmė- gyventi, palikti kažką po savęs, tobulėti
- Išsaugoti rūšį

- Prasme dar galbūt yra kūryboje arba tai, kad kažką gali padaryti laimingu... Kitaip sakant - davime... Kai atiduodi dali savęs kažkam, tai truputi pajunti ta prasme...
- Manau, pagrindinis gyvenimo siekis ir prasme- tai praleisti tą gyvenimą laimingai.
- Be abejo tikslas - vaikai ir tobulėjimas visuose srityse...
- Manau, kad žmogus gimsta tam, kad įvykdytų savo misiją. Kiekvieno ta misija skirtinga. Pavyzdžiui, mano: užauginti 3 vaikus, kuo daugiau nuveikti dirbant mokykloje, padėti tiems, kuriems reikalinga mano pagalba. Galiausiai- subalansuoti savo karma...
- pasiimti tai ko noriu , padaryti svajones dar geresnes jas, pamatyti kas tas apvalus daiktas žeme kuriame gyveni, numirti taip pat ramiai kaip gimiau, gyventi.
- Manau gyvename tam, kad jaustume. Be jausmu nebūtu gyvenimo, nebūtu to tikslo, kurio kiekvienas siekiame.
- Šis klausimas išreiškia būseną, kuri nutinka tam tikromis gyvenimo aplinkybėmis. Jis išreiškia tam tikrą dvasinę stoką. Atsakymas į jį nėra žodžiai. Atsakymas į jį yra gyventi taip, kad jis nekiltų, arba kad atsakymas tarsi visada ir būtų žinomas. Laimingas žmogus neklausia “kokia prasmė”. Jis ją žino. Nors pasakyti neįmanoma. Kaip nėra jokio žodinio atsakymo į dejonę. Niekas neklausia, kokia prasmė to, kad esu laimingas, kad gerai gyvenu, kad turiu gerų draugų, sutuoktinį, vaikus, mėgstamą veiklą. Jei norit, galima suformuluoti taip - gyvenimo prasmė yra teisingas, geras, laimingas gyvenimas. Atsakymas į kalbamą klausimą yra atsakymas į klausimą, kas yra teisingas, geras, laimingas gyvenimas. Tad gyvenimo prasmės klausimas yra etinis klausimas. Atsakymas į etinį klausimą yra ne teisingas protavimas, bet teisingas gyvenimas. Kas gyvena teisingai, tas gyvena laimingai, nes jis savaime atsako į klausimą “kodėl”. Be to, kas gyvena teisingai, tas nebijo mirties, nebijo Niekio, kuriame atsidurs, kai jam pasaulis sustos. Tik

laimingas žmogus gali ramiai galvoti apie mirtį. Būseną žvelgiant mintyse mirčiai į akis yra gyvenimo veidrodis. Čia nėra joks gąsdinimas, tai realybė. Tokia yra žmogaus prigimtis.

- Tiesiog man, asmeniškai, gyvenimo prasmė - tobulėti dvasiškai. Tai tokia prasmė, kuri, bet kokių atveju, duoda naudingų vaisių (pagarbą, pasitikėjimą t.t.). Tai judėjimas aukštyn. Amžiną atilsį Jonas Paulius² buvo tobulas, žmogus gyvenęs be klaidų! Kodėl aš negaliu?

“Esame priversti įprasminti savo gyvenimą, nes prasmė nebuvo duota su faktu, kad gimėme“.(cit. Bo Jacobsen) Žmogui, kuris nori gyventi, o ne tik egzistuoti - šis klausimas svarbus, nes tik matydami aplinkoje prasmę mes galime gyventi harmonijoje. Kitu atveju - mūsų sielai kažko trūksta - mes jaučiamės pasimetę ir nesugebame būti savimi.

Todėl aš savo darbais norėčiau paraginti sugrįžti prie tų dalykų, kurie duoda peno dvasiškai turtingam, turiningam, emociškai patraukliam ir pilnatvinam gyvenimui. Grįžkime prie senųjų vertybių: savo erdvės, savo *Kosmoso* kūrimo.

Man mano *Kosmosas* yra sava šalis, savas kraštas, savas miestas, sava unikali kultūra, sava kalba. Galbūt iš pirmo žvilgsnio frazės banalios, tačiau tik ne mano širdyje. Tik su branda ateina savųjų tikrų vertybių suvokimas, ir tik pats gali jas atrasti. Tas laikas man kaip tik dabar...todėl tokiu būdu savo kūriniais aš kreipiuosi į žiūrovą.

... sugrąžinkime vertę sąvokoms, žodžiams, priesaikoms, kūriniais, moralei reputacijai ir gyvenimo formoms. Pasidžiaukime senolių išmintimi, peizažu pro langą, vaiko nupieštu piešiniu, gera knyga, puikiu pamokslu sekmadienio pamaldose, paukščio čiulbėjimu ir tiesiog ramybės būseną, kuri užplūsta ankstų sekmadienio rytą gamtai bundant...ir nejučia gyvenimas įgaus p r a s m ę ...

DARBO OBJEKTAS

Šilkografijos darbų kolekcija „Laiko ženklai“. Vienuolika darbų, kurių kiekvienas turi pavadinimą :

1. Ženklas I.
2. Ženklas II.
3. Ženklas III.
4. Ženklas IV.
5. Ženklas V.
6. Ženklas VI.
7. Ženklas VII.
8. Ženklas VIII.
9. Ženklas IX.
10. Ženklas X.
11. Ženklas XI.

DARBO TIKSLAS

- Žmogaus egzistencinės prasmės paieškos filosofinėje plotmėje.
- Žmogaus būties vizualizacija.
- Savo darbais interaktyviai veikti žiūrovo sąmonę ieškant gyvenimo įprasminimo amžiaus vertybių sandūroje.

Uždaviniai:

1. Filosofinių šaltinių analizė.
2. Šiuolaikių publikacijų egzistenciniais klausimais paieška ir analizavimas.
3. Skirtingų sluoksnių žmonių nuomonių apie gyvenimo prasmę analizė, sisteminimas ir apibendrinimas.
4. Laiko, erdvės, ženklo sąvokų aiškinamoji analizė.
5. Eskizų kūrimas.
6. Idėjų vizualizacija pasitelkiant šilkografijos techniką.
7. Šilkografijos, kaip išraiškos priemonės, galimybių plėtotė perteikiant pagrindinę mintį..
8. Idėjos vizualizacija per spalvą, faktūrą, dėmę, liniją.

Hipotezė

Šilkografija- kaip komunikacinė priemonė interaktyviai veikianti žiūrovą, verčianti susimąstyti apie žmogaus gyvenimo prasmingumą bei jo išliekamumą erdvės ir laiko atžvilgiu.

MAGISTRO DARBO BAZĖ

a) Metodologija

Remiuosi egzistencializmo teorija. Žmogaus būtis veikia pasaulį, bet ir žmogus veikia jį. Būtis visada esanti įprasmintą ir įprasminama. Žmogus atviras būčiai, patirdamas rūpestį, baimę, virpulį, siaubą, skausmą, kančią, neviltį, susidūręs su mirtimi. Tai savo paveikluose ir stengiuosi perteikti. Visa jausmų skalė, kuri paženklino žmogaus būtį, kuri suteikė tai būčiai prasmę- visa tai užkoduota mano kūrinuose.

Žmogaus būtis, egzistencija jau šimtmečius jaudina ne vieną filosofą, dramaturgą, poetą ir kiekvieną iš mūsų, todėl ši tema nekintamai aktuali ir neišsemiamą bet kuriuo laikmečiu.

Filosofai, kurie iškelia naują egzistencijos matmenį filosofijoje, vadinami egzistencialistais. Žymiausi XX a. egzistencijos filosofijos atstovai – tai Karlas Jaspersas (Jaspers, 1883 - 1969), Martinas Haidegeris (Heidegger, 1889 - 1976), Žanas Polis Sartras (Sartre, 1905 - 1980), Alberas Kamiu (Camus, 1913 - 1960) ir kt. Savo pirmtakais egzistencialistai laiko B. Paskalį, F. Dostojevskį, Sioreną, Kierkegorą tačiau ypač išskiriamas I. Kantas. Jis pasaulį aiškino kaip „nuomenus“ – daiktus savyje, ir „fenomenus“ – daiktus mums. Pirmieji mums nepažinus, o antrieji yra žmogaus psichikos padarinys. Egzistencialistams šis požiūris lemiantis, nes mąstyti apie pasaulį, suteikti jam prasmę gali tik žmogus.

Egzistencija (lot. *existere* – kilti, prasidėti, rasti, tapti) - tai esatis buvimas, tikrovė. Viena ryškiausių XX a. filosofijos srovių – egzistencijos filosofija. Ji pradėjo formuotis maždaug tuo pačiu metu kaip ir marksizmas, pozityvizmas, pragmatizmas, gyvenimo filosofija ir t.t. Egzistencializmas atsirado kaip atsakas į didėjantį žmonių susvetimėjimą („sudaiktėjimą“) t.y. į situaciją, kurioje susvetimėjusi žmogaus dvasia įvairiais kultūros pavidalais (mašinos, ginklai, pinigai) atsigrėžė prieš patį šiuos dalykus sukūrusį žmogų ir ėmė diktuoti „savo“ valią pačiam kultūros kūrėjui. Egzistencialistai išėities ieškojo paties žmogaus nepakartojamoje

individualybėje. Egzistencialistinio filosofavimo dalykas yra individualaus, autentiško, ir kitų žmogumi nepakeičiamo žmogaus būtis, tos būties esmė ir prasmė. Štai kaip egzistencializmo esmę glaustai formuluoja A. Maceina: „egzistencinė filosofija yra žmogaus nusistatymo ir apsisprendimo filosofija. Išeidama iš egzistencinio mąstymo, ji savaime klausia, kokie yra mano santykiai ir mano nusistatymas mano buvimo atžvilgiu; kas yra man pačiam šalia savęs esąs pasaulis; kaip aš pats turiu elgtis mane išstinkančiose kraštinėse situacijose: kaltėje, kovoje, kančioje, galop mirtyje, ypač mirtyje; kas man pačiam yra laikas, į kurį yra panerta mano būtis ligi pat gelmių“ (Maceina A. Raštai, III t. V., 1990, p. 40).

Kas būdinga egzistencializmui? Pagrindinis ir bene pats svarbiausias yra tai, kad žmogus yra savitas ir nėra su kuo nesulyginamas. Žmogus su gamta nesudaro vienovės, jis yra unikumas. Egzistencializmas suvokia gamtą visiškai svetimą žmogui. Čia jis vienišas atsiskyrėlis ir pasaulietinės vertybės jam yra svetimos. Kuo gi tampa žmogus šioje vienvėje su savimi? Egzistencialistai vieningai sako: žmogus – tai laisvė. Laisvė pačiam kuri savo gyvenimiškąją prasmę, juk ji nebuvo jam duota kartu su egzistencija. Jis laisvas savo pasirinkime.

Šiuolaikinėje filosofijoje ir sociologijoje keliamos problemos akcentuojant žmogaus apsisprendimą bei nusistatymą. Egzistencialiniai klausimai nukreipti į asmenybės esmės apibūdinimą, ir ką tos problemos reiškia pačiam žmogui.

Filosofai egzistencialistai žmogaus būtį skirsto į du būdus: netikroji būtis ir tikroji.

Netikroji būtis – tai žmogaus nuskendimas daiktų pasaulyje, kai visą supančią aplinką žmogus traktuoja daiktiškai. Žmonės jam tik tik priemonė materialiams dalykams pasiekti. Toks egzistavimo būdas – tai žmogaus susvetimėjimas, suprimityvėjimas, savo individualybės praradimas ir ištirpimas „masėje“.

Tikroji būtis - tai autentiška būtis, esanti už kasdienybės ribų. Tai jausmų ir pasaulėjautos sfera. Žmogus atviras būčiai tik tada, kai patiria liūdesį, skausmą, kančią ir neviltį, baimę, virpulį.

Nereliginės egzistencijos šalininkai šią sampratą suvokia kaip žmogiškąją laisvę priešinama sudaiktintam pasauliui, kuriame viešpatauja būtinumas. Laisvas žmogus privalo pripažinti ir kitų žmonių laisvę.

K.Jasperso žodžiais tariant, „egzistencija-tai kažkas, kuriuo remiantis mes veikiame ir mąstome, apie ką kalbame minčių eigoje, kurios niekas nepažįsta, egzistencija yra tai, kas suveda mus pačius su savimi, egzistencija –tai individuali būtis, kuri leidžia save įprasminti, kaip nepakartojamą individą. Egzistencija –tai ir žmogaus laisvė bei galimybė kurti ir tokiu būdu atsiskleisti savo individualybei.

Žmogus gavęs egzistenciją, susiduria su pasirinkimo galimybėmis, nes egzistencija iki galo nėra užbaigta, taigi ji kintanti, istorinė. Kasdien susiduriame su situacijomis, kurios vienaip ar kitaip įtakoja mūsų būti, taip leisdamos mums rinktis. Kai ko atsisakyti, kai ką priimti. O kai kurios situacijos tiesiog riboja mūsų pasirinkimą ir mes turime tai priimti kaip duotybę...Kritinių situacijų akivaizdoje, tokiose kaip kaltė, mirtis, kančia, žmogus suvokia savo būties trapumą ir laikinumą...Ir kas jam belieka?...Tik tai išgyventi...

Todėl ir savo darbuose remiuosi egzistencializmo teorija, kuri priešpastato žmogų savo egzistenciniam pasirinkimui. Čia aš išvelgiu jo prioritetus, jo gyvenimiškas nuostatas, jo pasaulėžiūros ypatumus, kuriuos įprasminu žvilgsnyje, judesyje, kūno padėtyje. Tai tarsi nuolankumas prieš būti, susitaikymas su gyvenimo duotybėmis ir sąmoningas suvokimas egzistencinės savo prasmės. Remiuosi semiotine estetikos teorija. Žmogaus sąmonė nuolat operuoja ženklais ir jų sistemomis. Ženkilai yra žmonių ryšio, bendravimo priemonė. Ženklais gali būti ne tik simboliai, raidės, hieroglifai, signalai, bet ir paveikslai, veido išraiška, laužo dūmai, genetiniai kodai ir kt. Kalba yra ženklų sistema. Mintys, sąvokos, vaizdiniai – tai irgi ženklai. Ženklais, koduotėmis bandau ir aš kalbėti

savo kūrinuose. Juk ir pats paveikslas gali būti ženklas. Ženklaais operuodama lyg sąvokomis stengiuosi perteikti žmogiškąją esmę pateikdama ją kaip metaforą. Čia kodai ir ženklai persipynę tarpusavyje, papildyto vienas kitą, užmegzdami ryšį, čia suteikia vienas kitam prasmę. Ženklaais ir simboliais apie gyvenimą kalbu kaip apie paslaptį. paslaptis ir nebus niekada atskleista, nes būtent nežinomybė padaro mūsų gyvenimą žavų...

Ženklaai lydi žmogų visose gyvenimo sferose. Be jų neįmanomas mąstymas. Žmogus, negalintis vartoti ženklų, nebūtų žmogumi. Ženklus vartoja ne tik žmonės, bet ir gyvūnai. Tiesa, žymiai menčiau negu žmonės. Visa flora ir fauna sudaryta iš tam tikrų genetinių kodų, kurie taip pat yra ženklai. Ženklų pagalba mes komunikuojame. Kalba ir rašmenys – tai ištisa ženklų sistema. Ženklaai –tai galingas informacinis vienetas. Bendrojoje ženklų teorijoje išsamiausiai ir giliausiai laikomas Peirce'o pateiktas ženklo sąvokos aiškinimas. Peirce'as yra pateikęs tokį ženklo apibrėžimą (citata iš Peirce'o raštų):

„Ženklas (arba reprezentamenas) yra kažkas, kas kam nors ką nors atstoja koku nors atžvilgiu ar būdu. Jis skirtas kokiam nors žmogui, tai yra sukuria to asmens mintyse tapatų ženklą arba galbūt tobulesnį ženklą. Tą ženklą, kurį jis sukuria, aš vadinu pirmojo ženklo interpretantu. Ženklas atstoja kažką, savo objektą. Jis atstoja šį objektą ne visais atžvilgiais, bet nurodydamas tam tikrą sąvoką, kurią aš kartais vadinau pagrindu ...“

Kodo sąvoka dažnai siejasi su paslaptimi. Ne visus kodus pavyksta iššifruoti. Jau daugiau kaip du tūkstančius metų įvairių sričių mokslininkai, filosofai bando suprasti kodus, užrašytus senovės kinų „Permainų knygoje“. Knygos autoriumi pagal tradiciją laikomas senovės Kinijos filosofas Konfucijus (nors yra ir tai neigiančių istorinių faktų).

„Permainų knyga“ (I Czin; angl. rašoma I Ching, vok. I Ging) priklauso pasaulio literatūros klasikai, ji išversta į daugelį kalbų (lietuviškai knyga dar neišleista, neskaitant bulvarinio pobūdžio

brošiūros, kurioje teisingai pateikti tik patys kodai). Daug prieštaringu nuomonių pasakyta apie šią knygą ir jos kodus. Ji daugialypė: tai literatūros paminklas, filosofinę sistemą aprašantis traktatas, senovėje gyvenusių „tobulai išmintingų žmonių“ paslaptingas žinias perteikiantis veikalas (dėl pastarosios priežasties knygą nuo seno ir dabar dar vartoja ir kaip orakulą). Jau ne pirmą tūkstantį metų knygoje užrašytus permainų kodus bando aiškinti rytų filosofai, o pastaraisiais šimtmečiais ir viso pasaulio tyrėjai. Iš jų paminėtinas vokiečių psichologas Jungas. Vokiečių filosofas ir logikas Leibnizas, dvejetainės kodavimo sistemos atradėjas, perskaitęs „Permainų knygą“, teigė, kad joje užrašyta jo atrastoji dvejetainė sistema. Knygą bandoma aiškinti remiantis ir šiuolaikinio mokslo pasiekimais.

Mane be galo suintrigavo perskaitytos knygos apie neįmintas pasaulio mįsles, apie paliktus nežinomuosius po kai kurių įvykių. Arba iki šiol egzistuojančios amžinos tiesos knygos, kurios parašytos tūkstančius metų atgal, bylojančios apie pranašišką tiesą... Tegul ir mano kūriniai kalba mįslingąja kalba, atrakindami žiūrovų samonėse kodus ir nuveddami juos minčių ir apmąstymų labirintais.

b) Metodika

Savo kūrybines mintis nutariau perteikti šilkografijos technika. Tai sakyčiau neišsenkančių galimybių technika ypač dabar, taip sparčiai besivystant skaitmeninėms technologijoms.

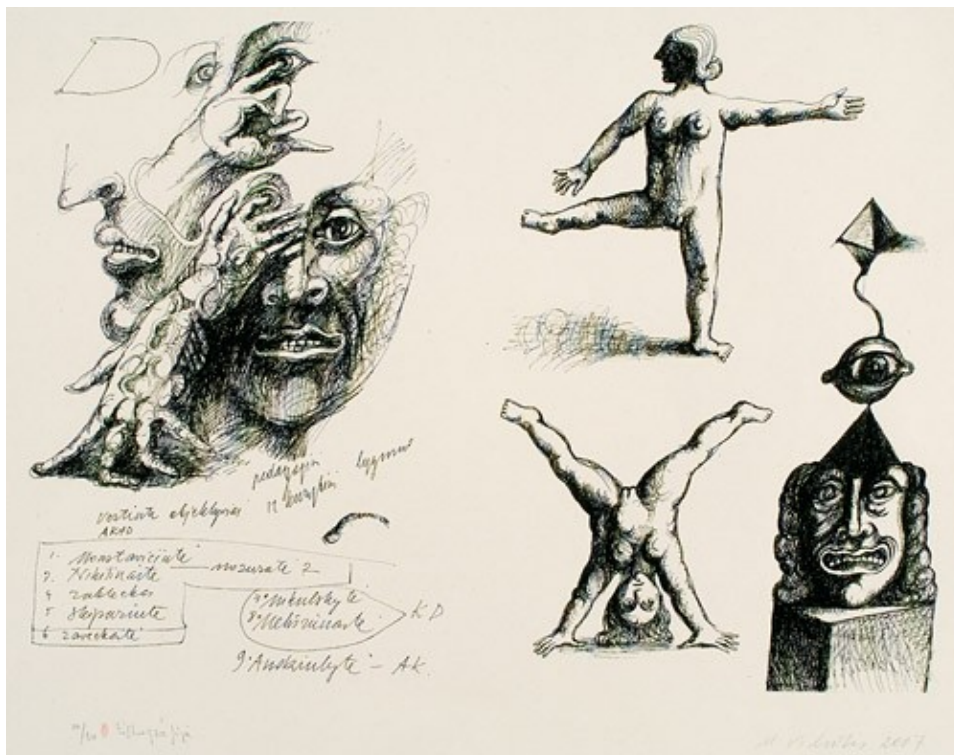
Taipogi man žavus šilkografijos technikos nenuspėjamumo momentas. Šios technikos pagalba galima gauti tokių efektų, kurių pradžioje net negalėjai numatyti. Taipogi skaidraus ir neskaidraus dažo panaudojimas praplečia išgaunamų efektų diapazoną. Būna tik pasikliauti nuojauta... ir dirbti...

Ši technologija leidžia užfiksuoti ir jautrią ranka nubrėžtą virpančią liniją, ir tikslią geometrinę figūrą, teptuko išgautą potepį ir faktūrinį medžiagiškumą. Iš pirmo žvilgsnio neįsimenanti nuotrauka gali

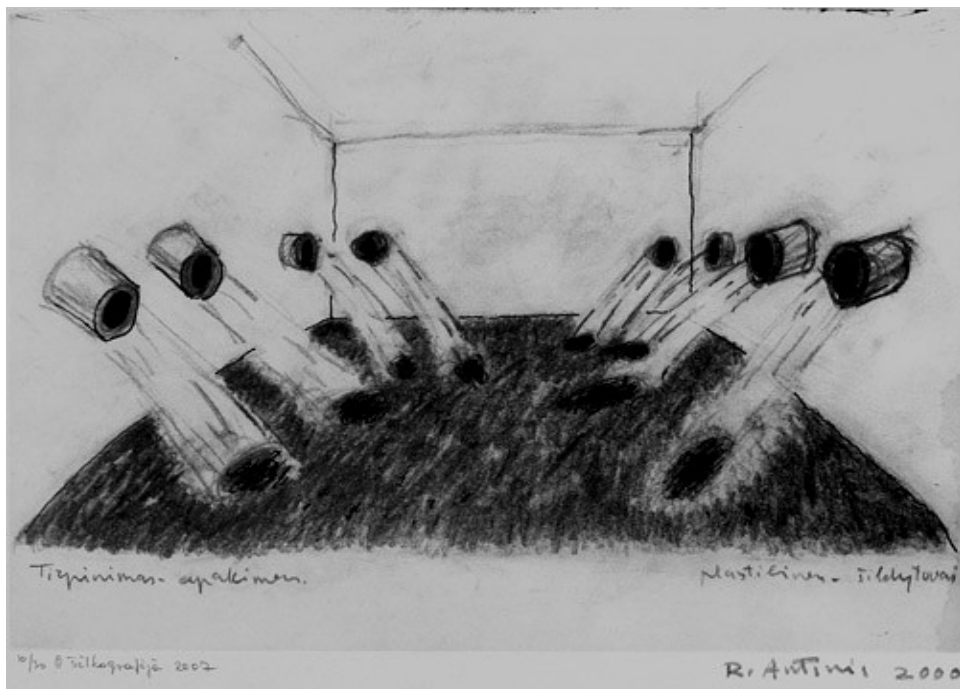

tarnauti kaip puiki forma ar siluetas, o eskiziniai piešiniai puikiai transformuojami į faktūrinį žaismą ar kt.

Štai visai neseniai Vilniaus grafikos meno centro galerijoje „Kairė–Dešinė“ pristatyta dailininko Kęstučio Grigaliūno kuruota šilkografijų paroda „Vilniaus albumas“ (Sąsiuvinis Nr. 1). Sudarydamas „Vilniaus albumą“ kuratorius pasitelkė vyresniosios kartos kūrėjus (dalis jų su grafika neturi nieko bendra). Iš tapytojų, skulptorių, fotografų, menotyrininkų, grafikų, kompozitorių, poetų meno kūrinių suformuota 37 šilkografijų kolekcija. „Sąsiuvinyje“ galima išvysti šmaikščias A. Andriuškevičiaus, V. Antanavičiaus, R. Antinio, E. A. Cukermano, S. Gedos, L. Katino, A. Kunčiaus, A. J. Kuro, B. Kutavičiaus, A. Petrulio, R. Rakausko, P. Repšio, M. T. Rožanskaitės, A. Savicko, L. Surgailio, A. Sutkaus, A. Šaltenio, R. P. Vaitiekūno, V. Vildžiūno ir M. P. Vilučio šilkografijas, atspausintas pagal šių menininkų piešinius, eskizus, fotografijas, rankraščius. Taigi visai nebūtina būti grafiku, kad galėtum imtis šilkografijos. Čia ir pateikiu kai kuriuos pavyzdžius darbų iš K. Grigaliūno parodos, kurie paskatino mane imtis šios technikos:

Mikalojus Povilas Viltus. Vilniaus albumas. Sąsiuvinis Nr. 1. 2007, šilkografija, 45,2x60

Robertas Antinis. Vilniaus albumas. Sąsiuvinis Nr. 1. 2000, šilkografija, 45,2x60

Linas Leonas Katinas. Vilniaus albumas.
Sąsiuvinis Nr. 1. 2007, šilkografija, 60x45,2

Kūrybines užmačias pradėjau nuo eskizų kūrimo. Derinau formas, faktūras panaudodama nuotraukas iš asmeninio archyvo. Nuotraukos apdorotos „Photoshop“ ir „Photopaint“ kompiuterinėmis programomis buvo naudojamos sukuriant reikiamą formą arba faktūrą. Kai kur tiesiogiai naudoju eskizinį piešinio variantą ekspresyviai linijai išgauti. Kompiuteryje suformuotas juodai baltas vaizdas atšviečiamas ant skaidrios plėvelės. Plėvelė aktyvinama specialioje dėžėje su „646“skiedikliu, kad juoda spalva, atšviesta ant jos, įgautų sodrumo. Tada plėvelė dedama ant švietimo aparato, kuriame įtaisyta galinga liuminiscensinė lempa, ir ant jos dedamas šilku aptrauktas rėmas padengtas foto polimeru. Šviečiama nuo 30min iki 1h20min. Apšvietus tinklo rėmą išsiplauna neapšviestoji foto polimero dalis(juoda spalva nepraleidžia šviesos), o apšviesta dalis sutvirtėja, ir taip gaunama norima forma. Tada rėmas įtvirtinamas į presą ir braukles pagalba braukiant dažus per tinklą, išgaunamas norimas atspaudas. Naudoju latvių gamybos emalinius dažus „Paintprim“ arba juos maišau su aliejiniu laku, kai noriu išgauti skaidrų dažą. Vienai formai spaudžiu po keletą spalvinių variantų, tokiu būdu praplečiu koloritinę įvairovę. Dažas džiūna parą laiko, tik tada galima spausti kitą spalvą ar formą. Rėmą išplaunu „Vaitspirito“ pagalba, kad neliktų dažų, kitu atveju tinklo akutės užaks ir dažas neprasispaus. Tas pats procesas kartojamas kitai formai ir t.t. Šiam procesui svarbus tikslumas ir greitis.

Darbui naudojami įrankiai

- Rėmas aptrauktas šilko tinklu;
- Šviesai jautri emulsija;
- Išplaunamoji pasta;
- Brauklės (įvairaus dydžio)
- Statybinės mentelės dažams nuo tinklo nuimti;
- Emaliniai dažai “Paintprim”;
- Skiediklis “646”;
- Vaitspiritas;
- Audinio skiautės tinklo išplovimui;
- Tara dažams maišyti;
- Guminės pirštinės;
- Chalatas.

KŪRINIŲ ANALIZĖ

Savo darbais pirmiausia noriu paskatinti žiūrovą pasinerti į gilesnius savo sielos užkaborius ir pamąstyti apie savo egzistenciją apie savo būties matmenis erdvėje ir laike. Ką mes paliekame po savęs? Kur užfiksuota informacija apie mūsų egzistavimą...Negi tik materialiuose dalykuose mes įprasminam savo išliekamumą...darbuose, kūriniuose, nuotraukose...O gal mes paliekame savo *LAIKO ŽENKLĄ* erdvėje ir laike?

Nors tema „Laiko ženklai“ vienija kolekciją, tačiau į darbus galima žiūrėti kaip į atskirus individualius kūrinius.

Imdamasi darbo nesistengiau visko apgalvoti iki smulkmenų. Man norėjosi pasilikti sau erdvės interpretacijai, atsitiktinumui. Todėl netgi baigtinėse kūrinių stadijose atsirasdavo naujų minčių, kurios kartais iš esmės pakoreguodavo kūrinio viziją. Taipogi atsiktinumo aspektas vyravo ir eksperimentuojant su dažais ar popieriaus fizikinėmis savybėmis. Jei dažas susigerdavo, pakisdavo dažo struktūra ir net spalva (kartais tai išeidavo į gerą). Kai būdavo dengiama „dažas ant dažo“, tai apačioje esanti spalva įtakodavo dengiančią spalvą, kartais ją visiškai pakeisdama.

Ne veltui mano kūriniuose vaizduojamas žmogus, kaip centrinis būties patvirtinimo faktas. Čia jis daugialypis, su savo nuojautomis, išgyvenimais ir vizijomis. Čia jis ateinantis, čia išeinantis, čia sustojęs, čia sustabdytas... Kai kur jis efemeriškas, tarsi pradingstantis erdvėje, kai kur išbarstytas dalelėmis, o kai kur galima tik nujausti apie jo buvimą. Šiam laikinumo įspūdžiui pabrėžti renkuosi ažūrinę, išbarstytą faktūrą, kurią dėlioju erdvėje tarsi dėlionę. Kai kur kuriu trapų iliuzinį būties ženklą tarsi austą gobeleną iš gyvybinių gijų. Čia jos nutrūksta, čia vėl susijungia...Tokia trapi ta mūsų būtis...ir taip viskas laikina...

Remiuosi žmogaus būties teorija. Samprotaudama apie būti, suvokiū, kad pasaulis, iš vienos pusės yra, nevienarūšis, nes jo struktūrinės dalys - atskiri daiktai, reiškiniai yra laikini, o iš kitos pusės, pasaulis yra amžinas kaip visuma.

Pasaulio būtį ir žmogaus būtį suvokių kaip vienybę su viskuo kas jame egzistuoja. Visi reiškiniai, daiktai, mintys ir idėjos sudaro vientisą tikrovę ir taip formuoja pasaulį.

Vadinasi, gamta, žmogus, mintys, idėjos, visuomenė egzistuoja sudaro amžiną begalinį pasaulį kaip vieningą visumą. Ir kiekvienam žmogui duota sąmonė suvokti, pažinti save ir savo būtį, būti laisvam pasirinkime. Kiekvienai kartai duodama galimybė įsisavinti pasaulio įvairovę ir vieningumą per savo praktinę veiklą ir mąstymą.

Kitas svarbus momentas mano paveiksluose – tai namų temos dominavimas. Žmogaus būtis yra neatsiejama nuo jo vietos. Tai ašis apie kurią sukasi jo erdvėlaikis. Žmogui jo namai yra jo *Kosmosas*. Namų vizija čia pateikiama per kaimo sodybos, gamtovaizdžio ar miestovaizdžio simbolinį vaizdą. Visur tas vaizdas perregimas ir atviras. Jo erdvė pamažu atsiveria į vis platesnį pasaulį – į tolimąją erdvę. Namai dar turi ir kitą prasmę: tai šviesūs, giedri prisiminimai, kurie siejasi su vaikyste, namais ir gerąja jų dvasia. Namai tai apsaugota erdvė, kur žmogus jaučiasi saugus.

Vieta žmogų pririša dvasiškai. Su vieta mes kalbamės vidumi. Jau man teko įsitikinti, kad vieta žmogų užmiršta daug greičiau, nei žmogus ją. “Galbūt baimėje būti užmirštam ir išbrauktam iš vietos glūdi žmogaus aistra “nepalikti jos ramybėje“, apskritai—niekad neišsižadėti vietos, įsispaudusios asmeninėje istorijoje? Sakydama vieta, kalbu būtent apie asmeninės istorijos vietas. Klajūnai, bastūnai, perėjūnai, užkariautojai... Jie irgi turi savo vietą/vietas, su kuriomis kalbasi vidumi. Rusai įvairiausiai būdais ‘tebesikalba’ su Baltija, britai--su Viduržemiu, prancūzai--su Afrika, lietuviai--su Ukraina, emigrantai--su savo tėvynėmis, diplomatai—su tarnystės vietomis... Žmogus vietai išdyla, o vieta žmogui--ne. Ko gero dėl šios priežasties mes pagaliau pripažįstame, jog nieko autentiškesnio už asmeninę istoriją nėra. Autentiška reiškia ir pirmapradiška, o pirmapradiška tiesiogiai ir metaforiškai nukreipia į santykį su motina. Žmogaus santykis su vieta adekvatus jo santykiui su motina. Dialogas su vieta yra dialogas su motina—guodžiantis, kandus,

priešiškas, gailestingas, būtinas, neįmanomas ir neišvengiamas. „ (*D.Stonkutė „Tekstai“ menas.siauliai.lt*).

Daugelyje darbų vaizdui oponuoja teksto ar ženklo fragmentai atsirandantys kaip laiško nuoplaiša, ar kaip padriki kaligrafiniai simboliai. Tai bendravimo, pranešimo ženklas: tai grafiškai, raštu perteikta mintis.

Gyvenimo bėgyje susiduriame su nepaprasta gausybe ženklų, nes jie mus supa visur, tai vaizdai, idėjos, simboliai, sutartiniai ženklai, kodai ir t.t. Praeities istoriją, mitus ir legendas aiškinamės ženklų pagalba. Religijos pasaulis –tai dar vienas ženklų lobynas.

Simbolis ir ženklas dažnai tapatinami arba naudojami kaip sinonimai.Tačiau simbolis turi kiek platesnę prasmę.Jo prigimtis pasako mums daugiau apie jį, nei pats jo vaizdas.

Visame pasaulyje simboliai žmonėms labai svarbūs, nes jie turi gilią prasmę. Simboliai naudojami visur. Simboliai pasitelkiami stengiantis išsiaiškinti gamtos reiškinius: saulės, mėnulio, žemės, brangakmenių, metalų, medžių, gėlių, gyvūnų, gamtos gėrybių ir t. t. Kitą didelę simbolių dalį sudaro žmogaus aplinka ir jis pats: žmogaus lytis, kūno dalys, šokis, teatras, magija, burtai, apranga, papuošalai, įrankiai, ginklai, kasdieniniai daiktai, meilė ir santuoka, mirtis ir gedulas, valdžia. Labai svarbios yra ir simbolių sistemos. Prie jų galima priskirti raštą, gestus, stilizuotus paveikslėlius ir spalvas, kuriuos naudojame kaip tiesiogines bendravimo priemones.

Kalbą simboliais ir aš renkuosi norėdama tokiu būdu užfiksuoti žmogiškosios būties paslaptis. Simboliai, tai ne tik ženklai, kodai, tai ir metafora, išraiška, gestas, poza, judesys. Per juos perteikiama nuojauta, nežinomybės momentas arba to kas jau buvo, įvyko. Į simbolio prasmę telpa visa, kas susiję su žmogaus būtimi- tai ir duotybės, esatis, pasaulėvaizdis, vizijos ir net sapnai. Tai savotiška ir mano minčių koduotė, ateities, dabarties ir praeities vizijos, kurių išsamesnei analizei aš kviečiu atsiduoti patį stebėtoją ir kartu pafilosofuoti...

IŠVADOS

Šilkografijos technikoje pradėjau dirbti neseniai ir manau kad technikos naujumas man nesutrukdė įgyvendinti mano idėjų. Tikriausiai galima rasti dalykų, kuriuos galima buvo padaryti geriau, tačiau pasilieku sau galimybę tobulėti. Tobulybė yra daugelio siekiamybė (štai dar viena žmogiškoji prasmė).

Šilkografijos technika yra pakankamai kaprizinga. Čia reikalingas tam tikras patyrimas, kruopštumas ir net tikslumas. Daug kas priklauso nuo fizikinių popieriaus ir dažų kokybės. Gal šiais savo darbais ir neįnešiau „ naujų vėjų“ į meno pasaulį, tačiau manau, kad bent jau parodyčiau, kad šilkografija, kaip technika paklūsta ne tik vyrams (žinau, kad nedaug moterų Lietuvoj dirba šia technika).

SANTRAUKA

Aš pristatau šilkografijos technika atliktą darbų kolekciją „Laiko ženklai“. Ji sudaryta iš vienuolikos savarankiškų darbų, kurių pavadinimai:

1. Ženklas I.
2. Ženklas II.
3. Ženklas III.
4. Ženklas IV.
5. Ženklas V.
6. Ženklas VI.
7. Ženklas VII.
8. Ženklas VIII.
9. Ženklas IX.
10. Ženklas X.
11. Ženklas XI.

Žmogaus būtis, egzistencija jau šimtmečius jaudina ne vieną filosofą, dramaturgą, poetą ir kiekvieną iš mūsų, todėl ši tema nekintamai aktuali ir neišsemiamą bet kuriuo laikmečiu.

Laiko ženklai, tai tarsi kiekvieno žmogaus palikti pėdsakai laike ir erdvėje, tai lyg jo būties įprasmintas pavidalas -laiko ženklas, tai lyg įrėžta žymė erdvėlaikyje, kuri prasidėjo žmogui užgimus ir baigėsi jam mirus. Visi vaizdiniai, aplinkybės, duotybės, akimirkos, epizodai išgyventi žmogaus ir sudaro - *JO KODĄ, JO LAIKO ŽENKLĄ* paliktą erdvėje ir laike.

“Kas lieka žmogui nugyvenus gyvenimą? Ar egzistuoja išliekamieji laiko ženklai laike ir erdvėje? Ar tik prasmingai nugyventas gyvenimas turi išliekamąją vertę? O koks gyvenimas yra prasmingas(juk kiekvieno žmogaus, kaip individo prasmės suvokimas yra skirtingas)?“

Mano pasirinkta komunikavimo priemonė su žiūrovu- menas. Per savo kūrinis norėjosi perteikti savo spėjimus, intucijas, išvalgas, vizijas, visa tai kas man pačiai neduoda ramybės svarstant apie žmogaus būtį laike ir erdvėje.

SUMMARY

I am representing my collection, which was done in silkscreen technique called "Signs of time". It is composed of eleven individual works:

1. Sign I
2. Sign II
3. Sign III
4. Sign IV
5. Sign V
6. Sign VI
7. Sign VII
8. Sign VIII
9. Sign IX
10. Sign X
11. Sign XI

Human being, existentialism it is most concerning themes in every century. The meaning of life constitutes a philosophical question concerning the purpose and significance of human existence. The concept can be expressed through a variety of related questions, such as Why are we here?, What's life all about? and What is the meaning of it all?. Is there anything left after we are passing away? Maybe we are leaving some signs in a time and in a space, some ours *SIGNS OF TIME?*

LITERATŪRA

- Budrevičius. Semiotikos pagrindai. (A. Budrevičiaus semiotikos puslapiai). Sukurtas 1997 m
- Semiotika: A. J. Greimo centro studijos. T. 1. Vilnius, 1994. 99 p.
- Budrevičius A. Semognostika. Intelektu reiškiniai ir informacija. Vilnius, 1994. 174 p.
- Šreideris J. A. Ženklų sistemų logika (semiotikos elementai). Vilnius, 1976. 72 p. (VU: C47777)
- Gudavičius E. Žymenys ir ženklai Lietuvoje XII–XX a. Vilnius, 1981.
- www.kf.vu.lt/~albud/semiot/pask/turinys.htm
- Ž. Jackūnas "Menas-prasmė-pažinimas"; Vilnius, 2004.
- F. Thurlemann "Nuo vaizdo į erdvę"; Vilnius, 1994.
- A. Gaižutis "Tarp tobulumo ir mirties" Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004.
- J. Grinius "Grožis ir menas", Vilnius, Mintis, 2002.